

ВІДГУК

офіційного опонента

**доктора економічних наук, професора Мармуть Лариси Олександрівни
на дисертаційну роботу Миколенко Інни Григорівни
на тему «Управління конкурентним розвитком аграрних підприємств:
теорія, методологія, практика», подану на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та
управління підприємствами (за видами економічної діяльності)**

Актуальність теми дослідження. Забезпечення сталого розвитку вітчизняних аграрних підприємств передбачає досягнення та підтримання достатнього для здійснення розширеного відтворення рівня економічної ефективності. В свою чергу, основою здійснення діяльності та підвищення її ефективності є процес формування та реалізації економічного потенціалу підприємств. Остання передбачає досягнення належного рівня конкурентоспроможності через створення стійких конкурентних переваг продукції та підприємств-товаровиробників. Вказаний процес унеможлиблюється без залучення інвестиційних ресурсів та впровадження інновацій з метою створення конкурентних переваг, посилення ринкових позицій та збільшення рівня концентрації виробничого капіталу. При цьому інноваційну та інвестиційну діяльність доцільно розглядати в якості джерела конкурентних переваг комплексно, як один процес, окреме здійснення складових якого або неефективне, або неможливе. Останнє зумовлює виключне значення побудови раціональних механізмів та систем управління конкурентним розвитком, передусім, на основі провадження інноваційно-інвестиційної діяльності аграрних підприємств, що обумовлює своєчасність та актуальність теми дисертації Миколенко І.Г.

Представлене дисертаційне дослідження відповідно до науково-дослідних тем Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка «Організаційно-економічні та технологічні засади підвищення ефективності виробництва і реалізації продукції в умовах формування інноваційної моделі розвитку

агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0111U005203, 2011-2015 рр.) та «Механізми підвищення конкурентоспроможності, розвитку економічного та виробничо-технологічного потенціалу суб'єктів агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0116U003477, 2016-2020 рр.). В межах вказаних тем автором визначено теоретичні та методологічні засади формування стратегій та механізмів підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Якісний аналіз дисертації свідчить, що здобувачем виконане достатньо глибоке вивчення теоретичного базису поставленого наукового завдання. Список використаних джерел налічує 240 найменувань, серед яких наявні праці провідних фахівців з економічної теорії, аграрної економіки, менеджменту, нормативні, законодавчі та аналітичні матеріали. Дисертація характеризується чітким дотриманням при поданні матеріалів та результатів обраної автором логіко-структурної схеми дослідження. Сформульована мета та визначені завдання дослідження дозволили дисертанту вдало застосувати залучений методологічний та методичний інструментарій. Зміст дисертації повною мірою відповідає обраній темі дослідження. Обґрунтовані в дисертації рекомендації пройшли виробничу апробацію, що підтверджується відповідними документами. Отже, отримані при виконанні дисертаційної роботи Миколенко І.Г. наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації є достатньо обґрунтованими та достовірними.

Ступінь новизни наукових положень. Наукова новизна дисертаційної роботи Миколенко І.Г. полягає в отриманні нового вирішення наукової проблеми обґрунтування теоретичних, методологічних, методичних та практичних засад управління конкурентним розвитком аграрних підприємств. Слід зазначити, що автору вдалося обґрунтувати цілісну концепцію управління конкурентним розвитком аграрних підприємств в процесі імплементації інноваційно-інноваційної моделі розвитку в їх менеджменті на основі поєднання продуктивних компонент та елементів функціонального та інструментального підходів. Заслужують на увагу

методологічні засади ідентифікації місця та функціонального навантаження конкурентного потенціалу в структурі економічного потенціалу аграрного підприємства на основі формалізації залучення компонент економічного потенціалу для формування конкурентних переваг продукції. В роботі обґрунтовано теоретичні та прикладні засади побудови синтезованого механізму стратегічного управління конкурентним розвитком, в основу якого покладено інструментарій ідентифікації наслідків інвестування в інноваційні проекти створення стійких конкурентних переваг аграрних підприємств та їх продукції.

Також важливими результатами, що характеризуються новизною, а також розкривають повноту і зміст дисертаційного дослідження є: удосконалення методологічного підходу до ідентифікації конкурентних структур цільових ринків збуту; а також процедур генерування та імплементації стратегій розвитку конкурентного потенціалу аграрних підприємств шляхом комплексного використання методичного інструментарію прогнозування економічних наслідків їх реалізації, формалізації управлінських процедур вибору стратегічних альтернатив.

Подальший розвиток в дисертації отримали: наукове тлумачення дефініції «конкурентна стратегія»; методичний підхід до ідентифікації зв'язку між економічною ефективністю та конкурентоспроможністю аграрних підприємств; ідентифікація напрямів імплементації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку в менеджменті аграрних підприємств на основі виділення цільових орієнтирів та послідовностей заходів, спрямованих на створення стійких конкурентних переваг цінового та якісного характеру шляхом зрушень у виробничій та збутовій діяльності.

Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації. За темою дисертаційної роботи Миколенко І.Г. опубліковано 41 наукову працю (22 є одноосібними), із них: одна одноосібна монографія, 4 розділи колективних монографій, 20 статей у вітчизняних фахових наукових виданнях, 5 статей у зарубіжних виданнях та 11 публікацій в інших виданнях. Оприлюднені в публікаціях наукові положення не викликають сумнівів, не містять протиріч з базовими положеннями економічних наук, а

також з достатньою повнотою відображають сутність та зміст матеріалів дисертаційного дослідження.

Дисертація не містить матеріалів кандидатської дисертації. Винесені на захист положення наукової новизни та основні результати дослідження з достатньою повнотою оприлюднені у відкритому друку. Вимоги щодо необхідної кількості статей у наукових фахових виданнях дотримано. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Миколенко І.Г. «Управління конкурентним розвитком аграрних підприємств: теорія, методологія, практика» складається із вступу, п'яти розділів, висновків та пропозицій, викладена на 360 сторінках, у тому числі основного тексту 320 сторінок, містить 37 таблиць та 31 рисунок.

Перший розділ присвячено вивченню генезису категорій та понять стратегічного управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств, в ньому дана оцінка конкурентних структур цільових ринків збуту та потенціал конкурентоспроможності аграрних підприємств, а також обґрунтовано шляхи імплементації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку в менеджменті аграрних підприємств.

У другому розділі здійснено ідентифікацію потенціалу конкурентоспроможності в структурі економічного потенціалу аграрного підприємства, окреслено сутність функціональних, інструментальних та процесних концепцій управління розвитком потенціалу конкурентоспроможності, а також обґрунтовано способи дотримання інноваційної орієнтації інвестиційної діяльності в системі формування конкурентних переваг аграрних підприємств.

Третій розділ присвячено оцінці рівня економічної ефективності та конкурентоспроможності вітчизняних аграрних підприємств та їх продукції, в ньому окреслено тенденції інноваційно-інвестиційної діяльності вітчизняних аграрних підприємств та їх об'єктна спрямованість, а також ідентифіковано потенціал конкурентоспроможності в системі стратегічного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю аграрних підприємств.

У четвертому розділі обґрунтовано архітектуру та архітектоніку механізмів стратегічного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю та конкурентоспроможністю аграрних підприємств, розглянуто питання інтеграції інструментарію стратегічного управління конкурентним розвитком в системи менеджменту аграрних підприємств, а також визначено стратегічні напрями розвитку потенціалу конкурентоспроможності аграрних підприємств

П'ятий розділ розкриває джерела та інструменти інвестування інноваційних проектів розвитку аграрних підприємств, в ньому обґрунтовано типологію стратегій та виконана прикладна ідентифікація стратегічних альтернатив розвитку потенціалу конкурентоспроможності аграрних підприємств, розглянуто процедурні аспекти генерування та імплементації стратегій розвитку потенціалу конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Дисертація Миколенко І.Г. «Управління конкурентним розвитком аграрних підприємств: теорія, методологія, практика» за предметно-об'єктною сферою, змістовим наповненням та характером наукових результатів відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Обсяг та оформлення дисертації є такими, що відповідають вимогам МОН України.

Практична цінність результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження характеризуються практичною значущістю в контексті можливості використання сільськогосподарськими товаровиробниками та органами державної влади запропонованих дисертантом наукових положень та практичних рекомендацій щодо розвитку потенціалу конкурентоспроможності аграрних підприємств. Рекомендації автора та окремі результати дисертаційного дослідження використовуються аграрними підприємствами Харківської області, регіональними органами управління агропромисловим розвитком, а також у навчальному процесі Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, що підтверджено відповідними документами.

Зауваження до дисертаційної роботи. Не дивлячись на достатньо високий теоретико-методичний рівень підготовки дисертаційної роботи необхідно звернути увагу на наявні в ній окремі недоліки та дискусійні положення:

1. Потребує уточнення авторський підхід до побудови синтезованого механізму стратегічного управління конкурентним розвитком в частині використання синтетичного або аналітичного підходу до формування його архітектури.

2. Представлена на рис. 1.2 (С. 85 дисертації) процедура та економічні наслідки здійснення процесу стратегічного управління конкурентним потенціалом аграрного підприємства носить надто узагальнений характер та потребує подальшої деталізації.

3. Потребує уточнення авторське розмежування конкурентного потенціалу підприємства та потенціалу конкурентоспроможності його продукції в частині обґрунтування первинності останнього по відношенню до першого (підрозділ 2.1 дисертації).

4. Авторський поділ напрямів інвестування у впровадження інноваційні в сферах виробництва, управління та збуту є певною мірою обмеженим та таким, що потребує більш глибокої деталізації інноваційних рішень, адже вони можуть відноситися до кількох зазначених сфер одночасно.

5. Автору слід було б більш чітко визначити об'єкт управління в механізмі стратегічного управління конкурентним розвитком в менеджменті аграрного підприємства (підрозділ 4.1 дисертації).

6. При виявленні проблемних аспектів інноваційно-інвестиційної діяльності (підрозділ 5.1 дисертації) слід було б продемонструвати їх зв'язок з конкурентоспроможністю підприємств та їх продукції.

7. Доцільним було б продемонструвати функціональні процедури узгодження конкурентної стратегії з загальною стратегією підприємства, а не обмежуватися констатацією необхідності такого узгодження та пошуком відповідності самих стратегій (підрозділ 5.2 дисертації).

Втім, вказані зауваження відображають власну наукову позицію опонента і не заперечують можливості існування авторського бачення шляхів

вирішення проблемних питань при вирішенні поставленої наукової проблеми та розв'язанні конкретизованих завдань дослідження.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України.
 Дисертація Миколенко Інни Григорівни «Управління конкурентним розвитком аграрних підприємств: теорія, методологія, практика» за змістом і оформленням відповідає вимогам пп. 9, 10 та 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри економіки

Університету Григорія Сковороди у Переяславі,

Заслужений працівник освіти України

Лариса Мармуль
 Засвідчую:
 Нач. ВК *Л. Мармуль*